

DE CE A FOST VÂNAT ZIMBRUL?

*Lorin Cantemir, prof.univ. dr.ing., D.H.C. multiplu,
membru cor. al Academiei de Științe Tehnice din România*

Despre vânătoria lui Dragoș Vodă și cum a folosit terenul de urmărire a vânatului. Despre zimbrul european-moldovenesc

Se știe că în anul 997 maghiarul Ștefan I unifica triburile maghiarilor, adoptă creștinismul și se declară rege. După circa alți 11 regi, între 1162-1342 ajunge rege al Ungariei Ludovic (Laios) denumit Ludovic de Anjou cel Mare. În timpul domniei sale are loc năvălirea tătarilor. Din însărcinarea acestui rege maramureșeanul Dragoș primește sarcina să conducă o oaste pentru apărarea trecătorilor din Carpați, oaste al cărei număr de oșteni probabil că nu depășea câteva sute de oameni. La această etapă istorice statul maghiar nu avea mijloace de întreținere a oștenilor, și în consecință oastea se autoîntreținea, fiind ajutată în mare măsură de populație și de boierii înstăriți. Nu știm unde s-a strâns oastea lui Dragoș dar probabil că în centrul comitatului Oașului, care probabil că era Sighetul Marmației.

Sighetul Marmației sau în apropierea lui, ținând seama de condițiile de relief și de drumul cel mai scurt spre Moldova, oastea lui Dragoș trebuia să se deplaseze de la Sighetul Marmației pe cursul apei Vișeuului spre localitatea actuală a Vișeuului mijlociu, Borșa, să treacă prin pasul Prislop, să ajungă la Cârlibaba. De aici drumul spre Moldova avea mai multe variante. Una dintre acestea mergea de la Cârlibaba spre Izvoarele Sucevei, Breaza, Botuș, Pojorâta, Fundul Moldovei, Vatra Moldoviței, Marginea, Rădăuți, Siret.

Autorul ține să precizeze că traseele considerate sunt cele presupuse ca fiind parcurse de oastea condusă de Dragoș, bazându-se pe rețeaua de drumuri actuală indicate de hărțile curente în care sunt figurate drumurile județene. De presupus că într-o proporție importantă drumurile județene actuale sau realizat, folosind parțial sau total traseele vechilor drumuri care permiteau o deplasare ușoară atât bipeda cât și a carelor, deci a unei oștiri.

Nu este exclusă și existența unor variante de drumuri locale care puteau scurta traseul, dar probabil că această scurtare nu era esențială și doar de câteva procente. Pentru justificare folosim hărțile turistice și drumurile județene figurate, făcând măsurători cartografice din care au rezultat următoarele valori ale distanțelor. Astfel, plecând din Maramureș distanța până la oprirea provizorie de la Târgul Baia măsoară 180 kilometri. În ipoteza susținută de unele surse istorice că Dragoș, în calitate de conducător, de la început a ales ca destinație Târgul Siret, în acest caz traseul care trebuia urmat era Cârlibaba, Izvoarele Sucevei, Moldova, Sulița, Breaza, Botuș, Pojorâta, Fundul Moldovei, Vatra Moldoviței, Marginea, Rădăuți. Acest traseu măsoară 175 kilometri ceea ce înseamnă că este mai scurt cu aproximativ trei procente față de drumul până la Baia. Dar localitatea Siret, cum s-a arătat deja, avea alte avantaje dacă era aleasă ca reședință a lui Dragoș față de micul târg Baia care era plasat la circa 6 km de actualul Fălticeni, la acea vreme Șoldănești, un sat ca oricare altul.

De altfel putem spune același lucru și despre Suceava, care înainte de domnia Mușatinilor era un sat, o siliște obișnuită. Autorul face o scurtă și sintetică analiză a modului în care Dragoș a condus oastea. După toate probabilitățile, puțini dintre oștenii lui Dragoș aveau cai, deci deplasarea s-a făcut per pedis. În aceste condiții, luând în considerare starea drumurilor și relieful, se puteau parcurge zilnic doar 30-35 kilometri. Rezultă că din Maramureș până la Siret sau Baia era nevoie de un marș de șapte-opt zile. Pe traseul amintit erau puține localități, în majoritate sărace și nu puteau hrăni oastea lui Dragoș, care era obligată să obțină hrana prin cele mai vechi metode, vânătoarea și culesul roadelor. La modul esențial depindea de ce animale vânau. Astfel, există micul vânat constituit din mici vietăți, iepuri și alte mici animale la care adăugăm păsările potârniche, galinacee sălbatice, ca și ratele, găștele a căror prindere se făcea cu ajutorul șoimilor dresați.

În fine, vânatul mare, zimbri, porci mistreți, cerbi și căprioare, se făcea prin fugărirea lor până la epuizare urmată de masacrarea lor. De precizat că în timpul lui Dragoș Vodă nu existau arme de foc și cu atât mai puțin arme de vânătoare. Prima armă de foc pentru vânătoare a fost realizată în Italia de atelierele Bereta în 1526. În consecință pentru Vânătoarea lui Dragoș Vodă sau folosit armele obișnuite de război, adică săgeți grele cu vârf metalic, sulita cu două vârfuri, unul pentru străpuns și altul pentru tăiat, topoare cu două fețe, măciuci, ghioage, buzdugane.

Un mare rol îl aveau gonacii, care trebuiau să cunoască topografia terenului și să gonească vânatul spre locuri fără scăpare: râpe, dealuri abrupte, maluri de ape, șanțuri, gropi, care permiteau blocarea și facilitau prinderea animalelor grele mari.

În perioada secolelor XVI-XVII d.Hr., zimbrul european denumit zimbrul european bonasis trăia din Europa până în Caucaz, formând turme. Zimbrul european a avut un frate vitreg în America de Nord cunoscut cu denumirea de bizon, care era vânat de amerindieni, constituind principala sursă de hrană a acestora. Aceștia amenajau niște culoare-țarcuri care erau ca o pâlnie, la capătul lor fiind realizate gropi în care cădeau bizonii. Zimbrul european era cunoscut ca având două specii: zimbrul de preerie, de șes, denumit Bialowieza, și zimbrul de munte sau caucazian. Zimbrul european își păstrează înfățișarea indiferent dacă este de șes sau de munte. În Evul Mediu zimbrul european trăia în turme în toată Europa. Astfel un schelet conservat mulțumitor a fost găsit în Danemarca, în schelet fiind păstrate înfipte circa 9 săgeți care pătrunseseră în oase fără să atingă organele vitale, făcând zimbrul scăpat.

În România sunt două rezervații mai vechi de zimbri, una la Hațeg, în pădurea Slivuț, a doua la Vânători Neamț. Orientativ vom menționa unele dimensiuni și valori numerice ale zimbrilor de la Rezervația Vânători Neamț. Astfel greutatea masculilor maturi variază între 440 kg și 920kg, deci 2-3 zimbri maturi probabil puteau îndestula cu carne oastea lui Dragoș. Este de apreciat că din greutatea de 900 kg, circa 650-700 kg puteau fi folosite pentru mâncare, realizându-se peste 2000 de porții de carne. Conform posibilităților reale trebuie să considerăm că vânatul cel mai probabil provenea din exemplarele de zimbri de talie și vârstă medie care erau cele mai numeroase. În baza acestor considerente pornim de la un zimbru mediu cu greutate de 600 kg, înălțime la umerii picioarelor anterioare de era 1,8 m și o lungime a corpului de la coadă la cap de aproximativ 1,9 m. În urma analizei de fotografii a bizonilor liber

care trăiesc în Parcul Național American Yellowstone SUA rezultă că suprafața pielii acestora era de circa 5 mp, ca și a zimbrilor europeni.

De remarcat că popoarele nomade, prin forța lucrurilor, nu au putut deveni agricultori. Pentru a se hrăni practicau pescuitul dar și vânatul mic de, iepuri, potârnichi, rațe și găște sălbatice care nu se puteau vâna cu armele timpului - săgeți, sulite, buzdugane. Arma de bază a Vânătorilor nomazi erau șoimii dresați. De menționat că în Europa arta vânătorii era o îndeletnicire a feudalilor de frunte. În Moldova și Țara Românească se creșteau și dresau șoimi de vânătoare foarte apreciați și căutați. Astfel în a. 1565 în tributul-haraciul plătit turcilor era prevăzut un număr de 1000 șoimi. Documente istorice menționează ca Domnul Petru Cercel a înconjurat o pădure de circa 2 km și a reușit să vâneze 270 iepuri, 12 lupi, 60 vulpi. Nu ne îndoim ca Dragoș Vodă cunoștea toate tehnicile utilizate la vânătoarea tradițională, dar zimbrii presupuneau utilizarea unei tehnici particulare, caracteristice zonei Moldovei, munților și apelor ei.

Despre originea denumirii Moldova

Considerăm că acest specific apare în cuvântul moldă explicat de profesorul Ion Popescu Sirețeanu, însemnând copaie, băiță, dar nu este singurul interesat. Astfel istoricul de marcă A.D. Xenopol, în lucrarea [1] susține că numele râului Moldova, ca și al țării, provine din goticul mulde care înseamnă praf în lexicul gotic vechi. Autorul a constatat că Mulde este denumirea unui afluent principal al râului Elba, afluent considerat ca având apele cele mai rezezi din Europa. Autorul consideră ca această precizare de ape foarte rezezi este foarte importantă pentru sensul cuvântului mulde. De subliniat că bazinul de colectare al apelor râului Mulde se întinde pe o mare suprafață a landului Saxonia care este o regiune deluroasă ce a permis realizarea unui lac de acumulare (Muldestausee) și a localității Muldenstein. Rezultă că în spațiul german existau mai multe denumiri care folosesc nucleul de tip mulde, moldau dar chiar și unele populații de origine slavă, cehii, care au cuvinte a căror structură conține acest nucleu. Astfel prin Praga curge râul Ultava, Váltava, și chiar marele Xenopol se întreba cum s-a putut să se nască acest proces de derivare care provine din două noțiuni aparent contradictorii, apa și praful, și tot el explica. Astfel istoricul Xenopol susține că goticul mulde înseamnă, surprinzător [N.A.], praf. Există multe râuri în țările germanice cu numele Mulde, Moldau, și ulterior se întreabă: cum poate deriva numele unui râu de la un element atât de deosebit de apă, praful? Istoricul încearcă o explicație pe care o reproducem: praful provine din aceea că la lumina soarelui, dimineața și seara, pe suprafața apei pare că se adună praf. Autorul consideră că această explicație se bazează pe o falsă percepție a unor lingviști lipsiți de o pregătire fizică corespunzătoare. Autorul știe că Xenopol a fost un renumit istoric și membru al Academiei române, care și-a petrecut viața mai mult în biblioteci și arhive, neglijând cunoașterea lumii fizice reale.

Acest așa a zis praf era probabil o stare de pulverizare a apei în stropi foarte mici care conțineau particule materiale preluate din albie sau căzute în apă. Aceste picături care înglobau particule materiale solide, telurice sau organice, spori sau polen, iluminate lateral dimineața și seara, erau opace la lumină și se comportau cum se comportă praful material normal. Deci această semnificație a cuvântului mulde, de

praf, este rezultatul unei interpretări false, a unui fenomen natural generat de condițiile de curgere prind o albie generatoare de percepții greșite.

Aceasta explică de ce slavii au denumit un râu din Muntenia, Prahova în care regăsim nucleul prah = praf. Tot Xenopol afirmă că cercetătorul Ovid vorbește despre Amnis pulverulentus care în traducere înseamnă apa unui râu care curge într-un puhoi plin de praf. Toată această explicație aparent neconvențională crede autorul că se datorează unor greșeli de traducere a unor noțiuni neînțelese, confundate. Autorul consideră acest praf de fapt picături de apă care pot conține particule telurice sau organice, spori sau polen, care iluminate de soare, dimineața sau seara, pot părea și se pot comporta ca un praf. Deci în realitate este o vaporizare, pulverizare forțată generată de condiții de curgere printr-un anumit tip de albie a cărei suprafață laterală prezintă o succesiune de creste cu muchii urmate de adâncituri care creează o curgere turbulentă care favorizează apariția stropilor la suprafața liberă a apei.

Se creează un fel de ceață percepută ca un praf, fenomen generat de o curgere rapidă a apei, care nu se face laminar, liniștit, ci în șuvoi printr-o albie accidentată. Un fenomen hidraulic asemănător se regăsește la curgerea prin cascade, unde culegerea este rapidă gravitațională, prin cădere, cu cea mai mare viteză posibilă în șuvoaie turbulente generatoare de o pânză de stropi foarte mici care pot fi percepuți ca un praf. Dar mai mult o molda este deci o albie naturală, care produce acest praf, pulbere hidraulică. În concluzie autorul crede că atât Dragoș Vodă cât și gonacii lui cunoșteau locațiile acestor molde. Rezultă că tehnica vânătorii de zimbră, animale grele și mai puțin agile, consta în mod simplu în a goni zimbră spre cursurile de apă care aveau asemenea molde care puteau provoca dezechilibrul, căderea și poate chiar accidentarea zimbrilor. Desigur că vânătorii, Homo sapiens, aveau la dispoziție o armă puternică și anume capacitatea de analiză a vânatului, punctele lui vulnerabile și folosirea lui. Carnea zimbrului era utilizată pentru mâncare, cum s-a menționat. De asemenea era utilizată și pielea de zimbru. Astfel putem estima că dintr-o piele de zimbru cu o suprafață de circa 9,5 mp, se putea realiza un cort conic cu o înălțime de 2 metri, având o bază circulară cu rază de 1,5 m, ceea ce asigura o suprafață de culcare de circa 7mp care putea adăposti cinci oșteni. În plus din piele se puteau realiza opinci și haine scurte fără mâneci. Aceste aspecte nu au fost menționate în sursele istorice care mai mult s-au ocupat de etimologia cuvântului Moldova. Astfel îl vom remarca pe profesorul universitar Viorel Ungureanu care, având pregătire în tehnologia materialelor și fiind un pasionat autodidact, a descifrat conținutul tăblițelor de la Sinaia, care o lungă perioadă de timp au fost considerate contrafaceri și, deci, nu meritau atenție, fiind lăsate într-o uitare condamabilă.

Iată că un cercetător român, Dan Romalo, publică în editura Imaex 2005 volumul „*Cronica Geta apocrifă de plăci de plumb*”, care reaprinde interesul pentru descifrarea-decriptarea conținutului lor care se referă la evenimente istorice din Dacia în perioada pre-Burebista. În acest context susține la al X-lea congres internațional de dacologie „*Eminescu 2009*”, la București, în lucrarea intitulată „*Moleo-Dava*”, că această cetate a dat numele Moldovei. Astfel în unele tăblițe de la Sinaia este menționată cetatea „*Molde-Dava*” sau cetatea geților sciți aflată în arealul hidrologic al apelor Ozanei și Moldovei. Astfel în tăblița cu numărul 117 este descrisă ocuparea

acestei cetăți de cetele lui Boerebista (Burebista). Conform descifrării conținutului de profesorul Ungureanu tăblița se referă la (De)Ceneu, care era mare preot al cetății, iar Burebista dorea să lămurească personal și cât mai direct poziția de conducător a lui Deceneu. În final Deceneu ajunge la Sarmisegetuza. După cum se poate constata denumirea cetății rezultă din adăugarea a două cuvinte, *moleo* și *dava*, diferite. Se știe că *dava* era cuvânt folosit de greci pentru ai denumi pe daci.

În ceea ce privește semnificația cuvântul *moleo-dava*”, profesorul V. Ungureanu susține că termenul *moleo* poate fi tradus prin soție fără alte precizări. Autorul manifestă unele rezerve întrucât noțiunea de soție este folosită în timpurile moderne, când a fost stabilită existența juridică a familiei și, deci, calitatea de soț și soție. Apreciem că mai corect este să considerăm semnificația „*moleo*” ca partea feminină a familiei, care poate fi denumită partener, tovarăș, conviețuitor, o parte a unei perechi. Dar tot așa de bine *moleo* poate însemna un rang, o funcție administrativă statală, militară sau religioasă. Din analiza și descifrarea și a altor tăblițe rezultă faptul că *moleo* ar putea fi o ridicătură de pământ. Vom mai precizat că faimoasa apă Ozana, traductibilă prin apă frumoasă, amintită de marele povestitor Ion Creangă, a dispărut ca denumire de apă fiind înlocuită de denumirea Apa Neamțului. Conform profesorului Viorel Ungureanu cetatea Moleo-Dava se găsea la apropierea unei încrucișări a două ape, mai precis este vorba de vărsarea Apei Neamțului în apa Moldovei ceea ce se întâmplă la Timișești sau ceva mai în amonte la Vadul Moldovei situat lângă localitatea Baia. În urma investigației a rezultat că cetatea *Moleo-Dava* a fost construită pe un deal denumit Munteni și poziționat în spațiul comunei Răucești, Neamț.

Artefactele găsite aici la Răucești au o vechime de circa 6000 de ani și atestă viețuirea unei comunități care se ocupa cu diverse meșteșuguri practicate într-un sat cucutenian. Pe latura vestică satul era apărat de un șanț de 150m, cu adâncime de 2 m și o deschidere superioară care ajungea la 8 m, care a fost evident realizat cu un efort uman considerabil. În a. 2015 la Munteni-Răucești au fost reluate cercetări arheologice, subliniind că la acestea a participat echipa Universității Erlangen-Nuremberg din Germania care dispunea de o dronă cu care s-a scanat geomagnetic zona. În rezultat a fost observat sistemul de apărare al micii localități cucuteniene care era prevăzută cu șanțuri de apărare formate din două segmente. Un segment avea o curbură cu lungime de 60m și o deschidere medie de 4 m și era săpat în pietriș. Sursa istorică consultată menționează că în timpul săpăturilor s-au găsit numeroase statuete antropomorfe. Este adevărat că pe teritoriul Moldovei din spațiul dintre dreapta Prutului și Carpați au fost găsite statuete feminine antropomorfe denumite zeițe ale maternității și care sunt expuse în locații cunoscute, putând fi admirate și studiate. Astfel la muzeul de istorie și arheologie din Piatra Neamț există așa zisul „*sobor al zeițelor*” care a fost găsit, lângă Moinești județul Bacău în dealul Ghindaru comuna Poduri. Soborul este constituit din 12 statuete, a căror fotografie este prezentată în Albumul monografic al județului Neamț. Vom mai menționa că statuete similare sau găsit în satul Isaiia județul Iași, aflat în apropierea comunelor Gorban, Moșna și Bohotin. Tezaurul de la Isaiia găsit de arheologul Vicu Merlan era compus din 21 de zeități, care reprezintă ipostaze divine ale Marii zeițe mame - zeița fecundității și

feminității. Înainte de a fi expuse la Muzeul Universității „A.I. Cuza” din Iași ele au fost admirat și cercetate la Vatican, Lisabona Londra etc. Situl de la Răucești a păstrat tradiția daco-tracă de a construi fortificații pe înălțimi care să permită supravegherea zonelor îndepărtate. Primele cercetări și săpături au dus la găsirea în zonă Munteni în campaniile arheologice din 1978-1979 și 1986 de ceramică veche, cioburi, și diverse tipuri de topoare de piatră. Topografierea aeriană a solului folosind o dronă a confirmat existența unor șanțuri importante, iar la distanță apropiată s-au găsit urmele unor ziduri de piatră, toate acestea constituind urme ale unei fortificații. Sigur acestea trebuie înțelese, decodificate, una dintre soluțiile tradiționale fiind determinarea etimologică a denumirilor. Am menționat că aceste denumiri sau baza acestora a fost un nucleu care a suferit o serie mică sau mai mare de flexiuni pentru a deveni un nou apelativ. Astfel autorul ține să remarce că unele nuclee pot fi mai mari, având mai multe sunete înlănțuite, sau mai mici, de nivel silabic. Astfel cum s-a văzut s-a amintit de mold, mulde, sau alte flexiuni. Vom remarca că nucleul cel mai mic este cel silabic. Astfel lingvistul M. Vinereanu afirmă că în principiu în esență, fonetic, în limbile indo europene există radicalul sonor „Mo” sau „Me”, având semnificațiile în limba albaneză, lituaniană, letonă sau celtică explicate de lingvistul bulgar Gheorghiev prin diverse forme: traco-dacă „mol-no-s”, care capătă forma „malu” sau „mal” în limba română. În albaneză, mal-munte, letona mala-țarm, irlandeză mol- adunătură, grămadă, iar molom-deal, ridicătură de teren.

Am mai menționat că în afară de flexiunea nucleelor se mai folosește adăugarea lor. Așa cum este arătat mai jos la nume precum Barbăroșie, Barbăneagră sau cum este și cazul cuvântului Moldova care este rezultatul asocierii a doua cuvinte distincte, mold și dava. Astfel în geografia lui Claudiu Ptolemeus sunt menționate 30 de localități din Dacia a căror denumire conține cuvântul dava. Astfel menționăm Deroboridava, Famasidava, Petrodava, Bocidava, Arcidava, Zaridava. De subliniat că toate davele din Moldova erau situate pe malurile unui ape. Astfel, cetatea Moleo-Dava, a cărei urme au fost identificate în spațiul comunei Răucești Neamț, la 7 km de Târgu Neamț, la 5 km de râul Moldova și la 3 km de râul Neamț, fosta Ozana, se găsea între două ape. Moleo este rezultatul flexării cuvântului molon care înseamnă deal. Vom menționa că acest deal există, fiind o zonă din Răucești și se cheamă Munteni. Deci Moleo-dava s-ar traduce ca Cetatea de pe deal aflat între două ape. Autorul consideră că Moleo-Dava este o denumire firească, reală, explicită și neinventată, și adoptată de populație după realitatea văzută.

Bibliografie:

1. Xenopol A.D. *Istoria românilor din Dacia Traiana*”. Editura Științifică și enciclopedică București 1985, p. 251.